

UDC 334.012.64/.65

SCOPUS CODE 1408

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2026-1-81-87>

მცირე და საშუალო ბიზნესის მდგომარეობის ანალიზი საქართველოში

გენადი იაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის პროფესორი. საქართველო E-mail: genadi_iashvili@hotmail.com
ბესიკ შერაზადიშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი. საქართველო E-mail: b.sherazadishvili@gtu.ge
დავით ხვედელიძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის დოქტორანტი. საქართველო E-mail: d.khvedelidze@gtu.ge

რეცენზენტები:

- ა. სიჭინავა**, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის პროფესორი
E-mail: alekosichi@mail.ru
- თ. იაშვილი**, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის პროფესორი
E-mail: t.iashvili@gtu.ge

ანოტაცია. ნებისმიერი საზოგადოების არსებობა წარმოდგენილია მატერიალური წარმოების გარეშე, რადგან სწორედ წარმოების პროცესში იქმნება მატერიალური სარგებელი, რომელიც საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად გამოიყენება და წარმოადგენს საზოგადოების არსებობის საფუძველს. საქმიანი ურთიერთობები თანამედროვე საზოგადოების განუყოფელ ნაწილად იქცა, ვინაიდან ისინი უზრუნველყოფენ ეკონომიკურ აქტივობას, ვაჭრობას, წარმოებას და ფინანსურ პროცესებს. დღევანდელ პირო-

ბებში ქვეყნის მდგრადი ეკონომიკური განვითარება წარმოდგენილია კომერციის, წარმოების, ფინანსური ინსტიტუტების, ასევე საწარმოო და სოციალური ინფრასტრუქტურის გარეშე. ყველა ეს სფერო თანამედროვე ადამიანის ყოველდღიური ცხოვრების განუყოფელ ნაწილად არის ქცეული. იმ პროცესში წარმოქმნილი ურთიერთობები, რომლებიც ამ სფეროებში ვითარდება, ბიზნესის საფუძველს ქმნის. ამ კონტექსტში, მცირე და საშუალო ბიზნესი (SME) ახორციელებს მნიშვნელოვან როლს ქვეყნის ეკონომიკაში. განვითარებულ ქვეყნებში მცირე და საშუა-

ლო საწარმოების ზრდა მაღალი ტემპებით მიმდინარეობს, რადგან ეროვნული მთავრობები მათ მნიშვნელოვან მხარდაჭერას და სტიმულებს უწევენ. ეკონომიკურად განვითარებულ ქვეყნებში მცირე და საშუალო ბიზნესი მხოლოდ ეკონომიკური ზრდის წყარო არაა, ისინი საშუალო კლასის ფორმირების მნიშვნელოვან საფუძველს ქმნიან.

საკვანძო სიტყვები: განვითარება; ეკონომიკა; მცირე და საშუალო ბიზნესი; საქართველო; სახელმწიფო.

შესავალი

ბოლო დროს მცირე ბიზნესი მნიშვნელოვანი როლით გამოირჩევა დასავლეთ ევროპის ქვეყნებსა და შეერთებულ შტატებში. ამ პერიოდში იგი იქცა ეკონომიკური ზრდის, ინოვაციებისა და დასაქმების ერთ-ერთ მთავარ მამოძრავებელ ძალად. მცირე და საშუალო საწარმოები ქმნიან სამუშაო ადგილების დიდ ნაწილს, ხელს უწყობენ ადგილობრივი ბაზრების განვითარებას და ამავე დროს აძლიერებენ კონკურენციას მსხვილ კომპანიებთან. სახელმწიფოები აქტიურად ახორციელებენ პროგრამებს, რომლებიც მიზნად ისახავს მეწარმეობის წახალისებას, ინოვაციური სტარტაპების მხარდაჭერასა და ფინანსურ რესურსებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესებას. შედეგად, მცირე ბიზნესი არა მხოლოდ ეკონომიკურ მაჩვენებლებს აუმჯობესებს, არამედ ხელს უწყობს სოციალური სტაბილურობის განმტკიცებას, რეგიონების განვითარებას და ახალი იდეების რეალიზებას თანამედროვე ბაზარზე.

ძირითადი ნაწილი

როგორც წესი, მცირე და საშუალო ბიზნესი განსაკუთრებულ როლს ასრულებს თითქმის ყველა ქვეყნის ეკონომიკაში. იგი მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს მთლიანი შიდა პროდუქტის (GDP) შექმნაში, ახალ სამუშაო ადგილებზე, მსხვილი კომპანიების საჭიროებების დაკმაყოფილებაში, ასევე ახალი ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების დანერგვის პროცესში. თანამედროვე პირობებში საქართველოს ეკონომიკისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მცირე და საშუალო საწარმოების ზრდა და ფორსირებული განვითარება. ოფიციალური მონაცემებით, საქართველოში მცირე და საშუალო საწარმოებმა ქვეყნის დამატებულ ღირებულებაში 19–20% წვლილი შეიტანეს, ხოლო სამუშაო ადგილების დაახლოებით 43–44% მათ მიერ იქმნება.

ეს მდგომარეობა განპირობებულია იმით, რომ რეფორმების ოცწლიანი გამოცდილების მიუხედავად, საქართველო კვლავ რჩება გარდამავალი ტიპის ეკონომიკის მქონე ქვეყნად. ეკონომიკური გარდაქმნები ხშირად არაპარმონიზებული, ურთიერთგამომრიცხავი და არასისტემურია, რამაც ვერ უზრუნველყო სტრუქტურული გარდაქმნები, ამან კი, თავის მხრივ, დაინდუსტრიალიზაცია გამოიწვია. შედეგად, დღევანდელ ეკონომიკურ სტრუქტურაში ან მნიშვნელოვანი ახალი საწარმოთა ქსელი არ შექმნილა, ან არსებული რესურსები არ იყო ეფექტურად ათვისებული. იმისათვის, რომ ეკონომიკა გადავიდეს ახალ, კონკურენტულ, ინოვაციურ და მდგრად სტადიაზე, აუცილებელია მცირე და საშუალო ბიზნესის აქტიური მხარდაჭერა და მასზე ორიენტირებული რეფორმები.

ღია ეკონომიკის პირობებში მცირე და საშუალო ბიზნესი შესაძლოა იქცეს კორპორაციების დივერსიფიკაციისა და სამომხმარებლო ბაზრის მოდერნიზაციის მნიშვნელოვან ინსტრუმენტად. საქართველოში მათი განვითარება ხელს შეუწყობს ისეთ მნიშვნელოვან პროცესებს, როგორცაა: კონკურენციის გაძლიერება, რეფორმების სოციალური ბაზის გაფართოება, საშუალო ფენის ფორმირება, მოსახლეობის დასაქმება, საწარმოო სიმძლავრეების ეფექტური გამოყენება, ბიუჯეტის შემოსავლების ზრდა და ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტის გაძლიერება.

შედეგად, თუ საქართველოს ეკონომიკა უნდა ჩამოყალიბდეს ახალი ტიპის, განვითარებად და კონკურენტუნარიან ეკონომიკად, მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება გარდაუვალ პრიორიტეტად უნდა იქცეს, რადგან სწორედ ის წარმოადგენს ეროვნული ეკონომიკის სტრუქტურული ცვლილებების მთავარ მუხტს და განვითარებისთვის აუცილებელ ვექტორს.

წარმოდგენილ სამეცნიერო ანალიზში შეფასებულია მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების არსებული მდგომარეობა, ასევე ამ სექტორის განვითარების ობიექტური აუცილებლობა საქართველოს ეკონომიკაში. საქსტატის მონაცემებით, 2024 წლის მეოთხე კვარტალში მცირე და საშუალო ბიზნესის მთლიანმა ბრუნვამ 767,9 მილიონი ლარი შეადგინა, რაც 2023 წლის მეოთხე კვარტალთან შედარებით 13,7%-ით არის შემცირებული. გარდა ამისა, თუ 2023 წელს მცირე და საშუალო ბიზნესის ბრუნვამ ბიზნესსექტორის მთლიანი ბრუნვის 17,5% შეადგინა, 2024 წლის მეოთხე კვარტალში აღნიშნული მაჩვენებელი 15,6%-მდე ჩამოვიდა.

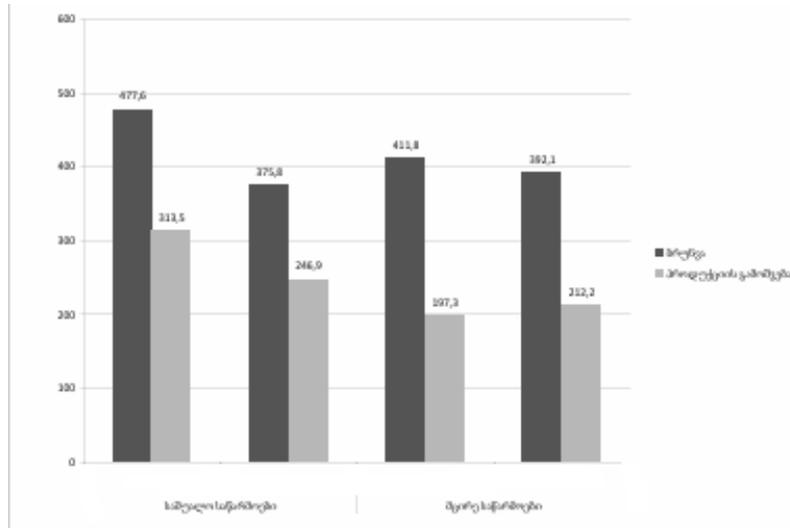
პროდუქციის მთლიანმა გამოშვებამ 2024 წლის მეოთხე კვარტალში 459,1 მილიონი ლარი შეადგინა, რაც ბიზნესსექტორის პროდუქციის გამოშვების 17,1%-ია და 10,1%-ით ჩამორჩება 2023 წლის შესაბამის მაჩვენებელს (2023 წლის მეოთხე კვარტალში მცირე და საშუალო ბიზნესის პროდუქციის გამოშვებამ ბიზნესსექტორის საერთო გამოშვების 19,0% შეადგინა).

საწარმოების ზომის მიხედვით, მთლიანი ბრუნვა შემდეგნაირად განაწილდა:

2024 წლის მეოთხე კვარტალში საშუალო საწარმოები – 48,9%, მცირე საწარმოები – 51,1%, ხოლო 2023 წლის მეოთხე კვარტალში შესაბამისი მაჩვენებლები იყო საშუალო საწარმოების შემთხვევაში 53,7%, მცირე საწარმოების შემთხვევაში 46,3%. პროდუქციის გამოშვების მხრივ კი 2024 წლის მეოთხე კვარტალში საშუალო საწარმოები წარმოადგენდნენ 53,8%-ს, მცირე საწარმოები – 46,2%, 2023 წელს კი ეს მაჩვენებლები შესაბამისად 61,4% და 38,6% იყო.

რაც შეეხება მცირე და საშუალო საწარმოთა მიერ საქონლისა და მომსახურების ყიდვებზე გაწეულ დანახარჯებს, 2024 წლის მეოთხე კვარტალში ის 577,0 მილიონ ლარს შეადგენდა, რაც ბიზნესსექტორის 15,3%-ია, ხოლო 2023 წლის მეოთხე კვარტალში აღნიშნული მაჩვენებელი 674,0 მილიონ ლარს (ბიზნესსექტორის 16,2%) აღწევდა. სარეალიზაციოდ განკუთვნილი საქონლისა და მომსახურების ყიდვებზე გაწეული დანახარჯები 2024 წლის მეოთხე კვარტალში 347,8 მილიონი ლარი იყო, რაც 2023 წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით 14,3%-ით არის შემცირებული (ბიზნესსექტორის 15,6%).

მცირე და საშუალო საწარმოთა ბრუნვა და გამოშვებული პროდუქცია 2023–2024 წლებში (მლნ. ლარი)

დანახარჯები საქონლისა და მომსახურების ყიდვებზე საწარმოთა ზომის მიხედვით ასე განაწილდა: 2024 წლის მეოთხე კვარტალში საშუალო საწარმოები შეადგენდნენ 47,5%-ს, მცირე საწარმოები – 52,5%-ს, ხოლო 2023 წლის მეოთხე კვარტალში ეს მაჩვენებლები შესაბამისად 52,3% და 47,7% იყო. ოდნავ განსხვავებული ვითარება შეინიშნება გადასაყიდად განკუთვნილი საქონლისა და მომსახურების ყიდვებზე გაწეული დანახარჯების განაწილებაში: 2024 წლის მეოთხე კვარტალში საშუალო საწარმოები შეადგენდნენ 42,6%-ს, მცირე საწარმოები – 57,4%, ხოლო 2023 წელს ეს მაჩვენებლები შესაბამისად 45,2% და 54,8% იყო.

მცირე და საშუალო საწარმოთა მიერ ფიქსირებულ კაპიტალში განხორციელებულმა მთლიანმა ინვესტიციებმა 2024 წლის მეოთხე კვარტალში 36,1 მილიონი ლარი შეადგინა, რაც ბიზნესსექტორში

განხორციელებული ინვესტიციების 13,4%-ს წარმოადგენს. 2023 წლის მეოთხე კვარტალში აღნიშნული მაჩვენებელი 35,3 მილიონი ლარი (ბიზნესსექტორში 16,2%) იყო. ინვესტიციების განაწილება საწარმოთა ზომის მიხედვით ასეთია: 2024 წელს საშუალო საწარმოთა წილი 14,9%-ს, მცირე საწარმოთა წილი – 86,1%-ს შეადგენდა, ხოლო 2023 წელს აღნიშნული მაჩვენებლები შესაბამისად 77,1% და 22,9% იყო.

საწარმოთა მთლიანმა დანახარჯებმა პერსონალზე 2024 წლის მეოთხე კვარტალში 128,9 მილიონი ლარი შეადგინა, რაც ბიზნესსექტორში გაწეული შრომითი დანახარჯების 22,7%-ია და 3,2%-ით ნაკლებია 2023 წლის მეოთხე კვარტალის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით. შრომითი დანახარჯების განაწილება საწარმოთა ზომის მიხედვით ასეთია: 2024 წლის მეოთხე კვარტალში საშუალო საწარმოთა წილი 55,5%-ს, მცირე საწარმოთა წილი –

44,5%-ს შეადგენდა, ხოლო 2023 წლის მეოთხე კვარტალში ეს მაჩვენებლები შესაბამისად 64,2% და 35,8% იყო.

2024 წლის მეოთხე კვარტალში მცირე და საშუალო ბიზნესის საშუალო თვიური ხელფასი 366,7 ლარი იყო, მათ შორის ქალების საშუალო ხელფასი 256,1 ლარს შეადგენდა. 2023 წლის მეოთხე კვარტალში საშუალო თვიური ხელფასი 300,9 ლარს შეადგენდა, მათ შორის ქალების ხელფასი 195,4 ლარი იყო. შედარებით, მსხვილ ბიზნესში საშუალო თვიური ხელფასი 2024 წლის მეოთხე კვარტალში 720,8 ლარი იყო, ხოლო 2023 წლის მეოთხე კვარტალში – 581,9 ლარი.

დასკვნა

უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს ეკონომიკაში ბოლო ოცი წლის განმავლობაში პერმანენტულად ყალიბდება მცირე და საშუალო საწარმოთა (მსს) სექტორი, რომელიც თანდათანობით იხვეწება როგორც სექტორული, ისე დარგობრივი სტრუქტურის მხრივ. აღნიშნული პროცესები გვიჩვენებს, რომ მცირე და საშუალო მეწარმეობა არა მხოლოდ ეკონომიკური აქტივობის მნიშვნელოვანი შემადგენელია, არამედ ქვეყნის საბაზრო სისტემის მდგრადობისა და განვითარების ერთ-ერთი საყრდენია. სტატისტიკური მონაცემები ადასტურებს მცირე და საშუალო საწარმოთა როლის განსაკუთრებულობას: რეგისტრირებულ საწარმოთა 99,2% (318 957 ერ-

თული) კერძოა; კერძო სექტორში იქმნება ქვეყნის დამატებული ღირებულების 88,4%, გამოშვებული პროდუქციის 90,3%, ბრუნვის 94,5%, დასაქმებულთა 80% კერძო სექტორში საქმიანობს. ეს მაჩვენებლები ადასტურებს, რომ მსს-ს სექტორი ქვეყნის ეკონომიკური აქტივობის ყველაზე მასშტაბური და მნიშვნელოვანი ელემენტია. მსოფლიო პრაქტიკა აჩვენებს, რომ მცირე და საშუალო ბიზნესის სახელმწიფო და არასახელმწიფოებრივი მხარდაჭერა მრავალი ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკის პრიორიტეტად არის აღიარებული. საქართველოსთვის მნიშვნელოვანია ამ გამოცდილების გამოყენება, რათა ქვეყნის ეკონომიკაში ეფექტურად დაინერგოს მსს-ის განვითარების წარმატებული მოდელები, რაც დაეხმარება როგორც ეკონომიკური ზრდის სტაბილიზაციას, ისე სამუშაო ადგილების შექმნას, ინოვაციებისა და ახალი ტექნოლოგიების დანერგვას. შესაბამისად, მსს-ის განვითარების პოლიტიკა უნდა ითვალისწინებდეს ქვეყნის ეროვნულ, ტერიტორიულ, კლიმატურ, საწარმოო და ინფრასტრუქტურულ სპეციფიკას, აგრეთვე დაგროვილ ცოდნასა და გამოცდილებას. ამ მხრივ, რეკომენდებულია ევროპული ქვეყნების მსგავსი პრაქტიკის გაზიარება და ადაპტაცია, რაც უზრუნველყოფს მცირე და საშუალო მეწარმეობის მდგრად განვითარებას, კონკურენტუნარიანობის ზრდას და საქართველოს ეკონომიკის სტრუქტურულ ტრანსფორმაციას.

ლიტერატურა

1. Iashvili, G. (2009). *Strategic management in small and medium-sized enterprises*. Technical University Press.
 2. National Statistics Office of Georgia. (2025). *Social and economic situation of Georgia 2025*.
 3. Audretsch, D., van der Horst, R., Kwaak, T., & Thurik, R. (2009). *First section of the annual report on EU small and medium-sized enterprises*. EIM.
 4. Kirzner, I. M. (2024). *Perception, opportunity and profit: Studies in the theory of entrepreneurship*. Publisher not specified.
 5. Madura, J. (2007). *Introduction to business* (4th ed.). Thomson South-Western.
-

UDC 334.012.64/.65

SCOPUS CODE 1408

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2026-1-81-87>

Analysis of the situation of small and medium-sized businesses in Georgia

Genadi Iashvili	Georgian Technical University, Faculty of Business Technologies, Professor, Georgia E-mail: genadi_iashvili@hotmail.com
Besik Sherazadishvili	Georgian Technical University, Faculty of Business Technologies, Associate Professor, Georgia E-mail: b.sherazadishvili@gtu.ge
Davit Khvedelidze	Georgian Technical University, Faculty of Business Technologies, Doctoral Student, Georgia E-mail: d.khvedelidze@gtu.ge

Reviewers:

A. Sichinava, Georgian Technical University, Faculty of Social Sciences, Professor

E-mail: alekosichi@mail.ru

T. Iashvili, Georgian Technical University, Faculty of Business Technologies, Professor

E-mail: t.iashvili@gtu.ge

Abstract. Any society is unthinkable without material production. It is in the process of production that material wealth is created to satisfy human needs, which is the basis of the existence of society. Business relations are an integral part of modern society. In today's conditions, the economic development of a country is impossible without commerce, production, financial institutions and other industrial and social infrastructure. All these concepts have become an integral part of the life of a modern person. Business relations that arise in this area are called business, in which small and medium-sized businesses play a decisive role. In developed countries, the development of small

and medium-sized businesses is proceeding at a high pace, as national governments attach great importance to such enterprises and provide significant assistance. In economically developed countries, small and medium-sized businesses are the basis for the formation of a middle class among the population, which is the basis for stable economic development and employs a large part of the population.

Keywords: Development; Economy; Georgia; Small and medium businesses; State.

განხილვის თარიღი 20.01.2026

შემოსვლის თარიღი 27.01.2026

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 25.03.2026